

30 jaar natuurbeheer in het Aardgat in Tienen: absolute topnatuur voor Vlaanderen

Een schoolvoorbeeld voor de actie Red de natuur in je buurt

Het verhaal van Natuurreservaat Het Aardgat in Tienen is bijzonder tekenend. Botanisten in het begin van de vorige eeuw bezochten het gebied en vonden er tal van zeldzaamheden en unieke soorten van kalkmoerassen. Dit leidde tot de publicatie van boeiende excursieverslagen waaruit we nu nog kunnen putten. Maar in die tijd werd hieraan nog geen actie gekoppeld om het gebied te beschermen en een statuut te geven. Bedenk immers: noch de Regionale Vereniging Natuur en Landschap (nu Natuurpunt Oost-Brabant) noch Natuurreservaten vzw (voorloper van Natuurpunt) bestonden toen om dit waar te maken. Het Aardgat, als eldorado voor vele plantensoorten, geraakte dan ook in de vergetelheid en werd een verloren moerasig hoekje. Een deel van het meest interessante moeras werd door de stad – zoals op zovele plaatsen – in de jaren 1960 tot 1970 opgevuld met huisvuil.

Begin de jaren 70 werd de Regionale Vereniging Natuur en Landschap opgericht met als zetel Tienen. Op het secretariaat in de Gilainstraat ging een groep jongeren aan de slag voor de natuur. Op dit secretariaat een groep jongeren met oog voor natuur. En in het toch vrij natuurarme Tienen kwam al snel de verlaten en verruigde rietruigte in beeld met op de rand een nog 'half actief stedelijk stort'. De belangstelling was gewekt. De ambitie groeide en ook hier droomde men ervan om zoals in de Snoekengracht of het Vorsdonkbroek zelf de handen uit de mouwen te steken, concreet aan natuurbeheer te doen. Aan de stad werd voorgesteld om het gebied in beheer te nemen. Vermits het toch ging om waardeloos moerasgebied kon de stad overtuigd worden en kon het proces starten om er een waardevol natuurreservaat van te maken. Het werd de 'natuurthuis' voor een groep jongeren met o.a. Julien Jacobs, Yves Desmet, Marc Nagels. Knotwilgen werden geplant. Aarzelend startte het beheer. Maar in de ogen van de hogere overheid was het nog steeds waardeloos want de zuidelijke

ring rond Tienen werd er dwars doorheen gepland. Pas in beheer en een eerste actie noopte. De Regionale Vereniging Natuur en Landschap mobiliseerde en het tracé werd aangepast.

Intussen werd Eddy Sterkendries conservator en tevens materiaalmeester van de afdeling en werd naar het voorbeeld van de Snoekengracht een voorzichtig maaibeheer en een begrazingsbeheer met pony's voor het overige gedeelte opgestart. Hij werd hierbij geholpen door Jef Broos uit de Gijpenveldstraat, die mee invulling gaf aan het Aardgat als natuur voor de buurt. Na enkele jaren vormde de sterk verruigde riet- en netelbegroeiing zich om tot een gevarieerd grasland. Er kwamen één voor één een reeks soorten van de oude glorie terug. Eerst de soorten van soortenrijke en bloemenrijke graslanden zoals dotterbloem, slanke sleutelbloem, koekoeks- en pinksterbloem. Na enkele jaren verschenen de eerste brede orchissen, gevolgd door de bosorchis. Beide soorten orchideeën breidden zich steeds meer uit en komen nu echt massaal voor. Een absolute kensoort van de kalkrijke vegetaties, de paddenrus, kwam eerst met enkele sprietjes te voorschijn, om daarna toe te nemen tot een vlakvormige vegetatie over grote delen van het reservaat.

Deze vrij kleine snipper natuurgebied aan de poort van Tienen herbergt intussen een zeer rijke vegetatie gebonden aan kalkhoudende kwel (uittredend bronwater) met niet honderden maar eerder duizenden exemplaren van een rode lijstsoort zoals addertong, een minuscuul varentje van topthooilanden. En dat is nog niet alles. In het Aardgat vind je ook een populatie moeraszoutgras. Samen met een perceel in het Mene-Jordaanreservaat is dit de grootste populatie van deze soorten buiten het kustgebied. Kortom het is een klein Torfbroek in ontwikkeling in het Tiense, met elk jaar nieuwe en unieke soorten

Twee monumenten in het Aardgat: Robin Guelinckx, conservator en Eddy Sterkendries, ex-conservator. Foto Dominiek Cotteem. Onder: Duizenden brede orchissen in het Aardgat. Foto Archief JR

Aardgat concreet
Oppervlakte: 2,7 ha stad Tienen en 4,3 ha eigendom
Natuurpunt-perceel
Erkend als natuurreservaat bij MB van 29/05/2000
Conservators: Robin Guelinckx en Peter Pelegrin

Addertong. Het Aardgat is een unieke groeiplaats voor deze zeer zeldzame soort. Foto Archief JR

dankzij een goed beheer. Topnatuur aan de poort van de stad. Een kleine parel, grotendeels eigendom van de stad maar als natuurgebied al 30 jaar ontdekt, waarde gegeven en beheerd door een enthousiaste ploeg vrijwilligers van Natuurpunt. Een bewijs van hoe van onderuit natuur kan gekoesterd worden.

In de huidige voorstellen van de Administratie voor Bos en Natuur zou het Aardgat niet langer erkend kunnen worden als natuurreservaat omdat de oppervlakte minder dan de 10 ha is en omdat een deel eigendom is van de stad. En de nieuwe aanpak stelt dat gemeenten en steden zelf moeten opdraaien voor hun natuurgebieden. De geschiedenis van het Aardgat illustreert de idiotie van zulke benadering. Zonder de inzet van de vrijwilligers van wat nu Natuurpunt geworden is, zou het Aardgat zelfs niet meer bestaan en zou Tienen een prachtig stuk natuur aan de rand van de stad missen.

Momenteel speelt rond dit gebied de ruilverkaveling Willebringen. Het goedgekeurd ruilverkavelingsplan voorziet een fikse uitbreiding van het natuurreservaat. Dit zou een enorme opportuniteit zijn voor de versterking van het gebied en van natuurbeleving voor de omliggende buurten. Reden genoeg om hier ook als Natuurpunt voor te gaan. Maar het is veel gemakkelijker natuur te beschermen op papier en uit te tekenen op plannen dan dit waar te maken. Het gedeelte eigendom van de stad (2,7 ha) is intussen door vrijwillige aankopen perceel per perceel al uitgebreid met 4,3 ha. Dat is wat we met Natuurpunt Velpe-Mene concreet doen: erop toezien dat de ruilverkaveling de voorziene uitbreiding en extra buffering echt realiseert. Ook hier is er werk aan de winkel en zal het niet vanzelf komen.

Het Aardgat maakt deel uit van het Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan Stationsomgeving. Ook hier zal het komende jaar het nodige moeten gedaan worden om van deze kleine maar uiterst waardevolle natuursnipper aan de poort van Tienen een veerkrachtig en duurzaam natuurgebied vol biodiversiteit te maken.

De viering van 30 jaar natuurbeheer Aardgat wil dit extra in de kijker plaatsen.

Vrijwilligers tijdens een natuurbeheerwerkdag. Mede-conservator Peter Pelegrin op de voorgrond.
Foto Archief JR

Zondag 5 juli 2015

Feestelijke viering 30 jaar natuureservaat Aardgat te Tienen

Weide Aardgat, Buurfeesttent, Grippenweg te Tienen

Het natuureservaat Het Aardgat is jarig. En dat wordt gevierd. Een heus symposium met receptie in de voormiddag en doorlopend een Aardgatmatinée met een gevarieerd programma voor elk wat wils: een bijzondere schare thematische wandelingen van erfgoed tot vieze beesten, een boeiende kinderzoektocht, vrije wandelcircuits en op het terrein aan de tent Aardgatterras met optredens en animatie.

Programma

10u30 - 11u45: Symposium 30 jaar Aardgat

- o Annemie Van Aerschot, dagvoorzitter verwelkomt de aanwezigen
- o Gerd Van Thienen, medewerker/begeleider Educatief Natuurbeheer **Het Aardgat, een trekpleister voor de Tiense Scholen**
- o Raf Nilis, voorzitter Natuurpunt Kern Tienen **Het Aardgat als natuur in de stad**
- o Guido Martens, Natuurpunt Kern Tienen **Aardgat als cultuurnatuur en belang voor archeologie**
- o Robin Guelinckx, conservator en voorzitter Reservatenwerkgroep Natuurpunt Velpe-Mene **Natuurbeheer in het Aardgat loont: absolute topnatuur voor Vlaanderen in Tienen**
- o Hugo Abts, voorzitter Natuurpunt Beheer **Klein gebied, groots gebied: een unieke realisatie, een schoolvoorbeeld voor de actie Red de Natuur in je buurt**

11u45 - 12u30: Receptie en napraten bij een Westmalle of Rosdel en een portie kaas.

Dit wordt gevolgd door een doorlopende Aardgatmatinée van 12u00 tot 18u00 met voor elk wat wils

- o Begeleide wandelingen van telkens 1 uur per thema
Vertrekuren en thema's begeleide wandelingen:
 - 13u30: Robin Guelinckx: De conservator vertelt
 - 13u45: André Roelants: Grappig is troef
 - 14u00: Magda Roosbeek: Natuur, magie en heksen in het Aardgat
 - 14u15: Pieter Van Ormelingen: Vieze beesten tocht
 - 14u30: Guido Martens: Archeologie en Erfgoed
 - 14u45: Georges Buelens: Met of zonder loepje
 - 15u00 : Robin Guelinckx: De conservator vertelt
- o Vrij wandelcircuit dat voor de dag extra bewegwijzerd is en je leidt naar plaatsen buiten de klassieke wandeling.
- o Boeiende kinderzoektocht
- o Doorlopend Aardgatterras
- o Van 14u00 tot 17u30: animatie en optredens
- o 18u00: einde

Afspraak: weide Aardgat, buurfeesttenten, Grippenwegstraat, Tienen

Info: Robin Guelinckx, 0476 53 05 37, robin.guelinckx@inbo.be of Annemie Van Aerschot, 0479 23 73 45, mamamiracoli@telenet.be

Vijfde Grote Tiense Natuur- en Landschapszoektocht loopt tot 27 september 2015.

De prijsuitreiking gaat door op 3 oktober 2015 in Natuur.huis De Gors, Metselstraat 75, Vissenaken.

Info en folder downloaden: www.natuurpunt.be/tienen

